

רענן אמויאל

מנהל אגף בכיר לתכנון ופיתוח
הכפר, משרד החקלאות ופיתוח
הכפר

"כדי שמסדרון יתפקד באופן תקין, על החקלאי להבין שהמסדרון משרת גם את צרכיו ומבטיח את עתידו" | צילום: דותן רותם

תוכן זה הוא חלק מרבי-שיח. לחצו כאן לדיון המלא

המועצות האזוריות ידאגו למסדרונות אקולוגיים המספקים שכבת הגנה לשטחים חקלאיים

גיליון אביב 2019 / כרך 10(1) / מסדרונות אקולוגיים 28 במרץ, 2019

המסדרונות האקולוגיים נועדו בראש ובראשונה למלא צרכים אקולוגיים. משרד החקלאות ופיתוח הכפר בהחלט תומך במטרה זו. עם זאת, ברור כי רק באמצעות שימור החקלאות בשטחים הללו יוכלו המסדרונות להתקיים, וחיות הבר יוכלו לעבור ממרחב למרחב בחופשיות יחסית וללא מחסומים. לא פעם נוצרים קונפליקטים בין הצרכים האקולוגיים לצרכים החקלאיים. אי לכך, מתפקידו של המשרד לוודא שהדבר לא ימנע את האפשרות לקיים פעילות חקלאית, ולא יצמצם את מרחב הגמישות של החקלאים, הנדרשות להם לביצוע שינויים והתאמות לאורך הזמן (למשל בסוג הגידולים ובהגנה שנדרשת להם מפני מזיקים ואירועי מזג אוויר). הגמישות נדרשת כדי לשמור שהחקלאות תהיה רווחית כלכלית, אחרת החקלאות, שכל כך דרושה למסדרון, תחדל מלהתקיים. הגמישות צריכה להיות בתוך מסגרת בסיסית של קווים מנחים, שתואמים את צורכי המסדרון האקולוגי. לתפיסתנו, שכבת המסדרונות היא 'שכבה צפה', המלווה מלמעלה את השכבה החקלאית. כלומר, בעוד שהייעוד הבסיסי של שטחי חקלאות הוא כפשוטו, לצורכי חקלאות, המסדרונות מלווים את הפעילות החקלאית באותם השטחים.

כדי שמסדרון יתפקד באופן תקין, על החקלאי להבין שהמסדרון משרת גם את צרכיו ומבטיח את עתידו. הגדרת שטח חקלאי כמסדרון אקולוגי מבטיחה שיעוד השטח יישאר חקלאי גם בעתיד. מתן ערך אקולוגי מוסף לקרקע נותן לחקלאים שכבת הגנה, המאפשרת את המשך הפעילות החקלאית לאורך זמן.

כדי ששכבת ההגנה הזו תתקיים, על החקלאים לקבל על עצמם מגבלות מסוימות ונהגים חקלאיים מסוימים המכבדים את הצרכים האקולוגיים שמכוחם הוגדר המסדרון. דוגמאות למגבלות: הגבלת הבינוי והצפיפות של מבנים חקלאיים (למשל חממות ומבני שירות שונים) בשטחים מסוימים; קיום תנאים בשטחי החקלאות שיאפשרו מעבר בעלי חיים מסוימים דרכם (למשל באמצעות גידור מתאים); צמצום השימוש בחומרי הדברה (למשל איסור על ריסוס במרחק מסוים מנחל); השארת צמחייה טבעית בשולי השדות. תחום החקלאות הידידותית לסביבה החל להתפתח בישראל רק לפני מספר שנים, וטרם הגיע לבשלות ביחס לנהגים המתאימים לתנאי הארץ (מבחינת אקלים, סוגי הגידולים וכדומה). אנו כיום בעיצומו של תהליך הכולל לימוד של הנושא והדרכה של החקלאים.

מסדרונות אקולוגיים בשטחי חקלאות מצריכים יצירת חקלאות ידידותית לסביבה ברמה המקומית. לפירוט מכלול הנהגים החקלאיים שצריכים להתקיים בתא שטח מסוים צריך להגיע באמצעות דו-שיח שיוביל לגיבוש הבנות ברמה המקומית, תוך שמירת הגמישות הנדרשת לחקלאים ואף שיפוי או תמיכה כלכלית במקרים

שנדרשת הגבלה משמעותית הפוגעת בכדאיות הפעילות. מנגד, קביעת הכללים בתוכניות סטטוטוריות לא תאפשר גמישות נקודתית, ותהפוך לאות מתה.

מי ינהל את המסדרונות? אנחנו מתנגדים לתפיסה כאילו 'ארגון ירוק' יכול לנהל את השטחים החקלאיים ולפקח על החקלאים. השטחים אינם שמורות טבע. הבסיס לפעילות צריך להיות מנחה, מחבר, מוביל ומלווה, ולא בהכרח מפקח או כופה. מועצות אזוריות הן אלה שיכולות לאפשר דו-שיח מקומי וגמישות לחקלאי. מבחינת המועצות האזוריות, שמירת שטחי החקלאות פעילים ומפרנסים נמצאת בראש מעייניהן. דוגמה למודל מתאים לכך ניתן לראות במיזם 'חקלאות תומכת סביבה' הפועל במועצות האזוריות לב השרון ועמק חפר, שם יצרו פעילות מקומית ושיח מקומי לטובת הנושא. הם לא מחייבים את החקלאים לנקוט פעולות מסוימות, אלא מתקדמים איתם צעד אחר צעד ומבהירים להם איך כדאי להם לפעול כך שזה יהיה גם לטובתם. לטובת הדו-שיח עם החקלאים יש לגייס את הגופים הירוקים (רשות הטבע והגנים ובמידה מסוימת גם החברה להגנת הטבע) למעורבות ללא אחריות. הם יכולים לסייע רבות בהעלאת המודעות של החקלאים לחשיבות ההתנהלות של כל השותפים בצורה המיטיבה עם הסביבה. לדברים טובים החקלאים ירצו להצטרף.

צמחי בר חד־שנתיים שנורעו כדי להגדיל את המגוון הביולוגי בשטח החקלאי | צילום: פני כהן